

Nr 53.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 47 av herr *Grym m. fl.* och II: 71 av herr *Gavelin m. fl.*, har hemställts, att riksdagen till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län för budgetåret 1948/49 anvisar 50 000 kronor.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

För vart och ett av budgetåren 1945/46, 1946/47 och 1947/48 har riksdagen, med anledning av motioner, för ifrågavarande ändamål beviljat ett reservationsanslag av 50 000 kronor. Medlen ha använts för att möjliggöra för mindre bemedlade familjer med barn, företrädesvis i de inre delarna av Norrbottens och Västerbottens län, att erhålla tillgång till färsk frukt.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden över motionerna från statskontoret samt länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län.

Statskontoret har erinrat om att jordbruksutskottet i utlåtande nr 26 vid 1946 års riksdag framhållit, att anslaget till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län borde betraktas såsom tillfälligt och kunna avvecklas när exempelvis frågan om barnbidrag bringats till en lösning eller annan möjlighet yppade sig att tillgodose det uppställda syftemålet. Under hänvisning härtill har statskontoret uttalat, att enligt ämbetsverkets mening i nuvarande statsekonomiska läge anslag för ifrågavarande ändamål icke bör anvisas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt utlåtande anfört följande.

I yttrande den 1 mars 1945 till jordbruksutskottet anförde länsstyrelsen i samma ämne följande.

Att kosten i de nordliga delarna av riket kan ha behov av tillskott genom frukt torde vara obestridligt. Givetvis är det de ekonomiskt svagare folkgrupperna som främst skulle behöva hjälpas till möjlighet att för rimliga priser komma åt frukt. Fråga är då om denna bisträckning kommer till sin rätt genom en nedsättning av järnvägsfrakterna. En summarisk undersökning har visat att de kvantiteter frukt — svensk och utländsk — som årligen importeras till de två nordligaste länen torde uppgå till mera än

5 000 ton. Ett statsanslag, som i motionen begäres, av 50 000 kronor skulle icke medföra större prissänkning än 1 öre per kilogram, måhända något mer då någon del av kvantiteten ankommer hit med annat befordringssätt än järnväg. Om man skall gå fram på den av motionärerna föreslagna vägen tarvas alltså helt andra belopp än det som motionärerna ifrågasatt.

I själva verket skulle icke så mycket stå att vinna med ett dylikt fraktbidrag, och i alla händelser skulle icke de flesta av de befolkningsgrupper bli hjälpta som man vill nå med denna aktion. Dessa bo till största delen icke vid järnväg. Distributionen från de större handelsorterna ut till landsbygden torde dra en kostnad av 5—10 öre per kilogram. Det synes förnuftigare att sätta in hjälpaktionen här, för att bereda landsbygdens folk möjlighet att få tag i frukt till priser som icke allt för mycket överstiga priserna i handelscentra.

Vad länsstyrelsen sålunda anförde äger fortfarande giltighet.

I Kungl. brev den 9 november 1945, varigenom bidrag första gången beviljades, föreskrevs att beloppet skulle användas i huvudsaklig överensstämmelse med vad norrlandskommittén i skrivelse den 3 september 1945 föreslagit.

De medel som hittills ställts till länsstyrelsens förfogande har länsstyrelsen därför disponerat så att beloppen fördelats mellan vissa av länets kommuner, företrädesvis i de inre delarna av länet, varjämte länsstyrelsen uppdragit åt barnavårdsnämnderna i dessa kommuner att vidtaga lämpliga åtgärder för att anskaffa och utdela färsk frukt åt sådana mindre bemedlade familjer med barn, som anses böra komma i fråga.

Länsstyrelsen har från de 20 barnavårdsnämnder inom länet, som handhaft utdelningen av frukt, införskaffat redogörelse för erfarenheter som vunnits och yttranden om någon annan form av bidragsverksamhet för att få till stånd ökad konsumtion av frukt bland de ekonomiskt svagare folkgrupperna i länet ansåges praktiskt genomförbar. Omkring halva antalet av dessa barnavårdsnämnder har uttalat att utdelningen kommit till god nytta. Några barnavårdsnämnder ha framhållit, att utdelningen haft ganska ringa betydelse, beroende på svårigheter att ordna verksamheten på annat sätt än genom engångsutdelning och på grund av att de erhållna beloppen endast försloge till en liten kvantitet för varje individ. Från några håll har anförts, att utdelningen förorsakat besvär och framkallat missnöje bland dem, som ej fått del av densamma. På frågan om någon annan form av bidragsverksamhet ansåges genomförbar ha 6 barnavårdsnämnder lämnat nekande svar. Andra barnavårdsnämnder, som uttalat sig på denna punkt, ha i stället förordat fraktnedsättning, rabattsystem eller utdelning vid skolbarnsbespisningen.

Det måste medgivas, att det utdelningsförfarande, som ägt rum inom länet genom barnavårdsnämnderna, icke visat sig helt lyckat. Länsstyrelsen har emellertid icke funnit någon bättre utväg att disponera de anslagna medlen enligt de givna direktiven. Det är därför önskvärt, om andra åtgärder för att stimulera fruktkonsumtionen i övre Norrland kunde vidtagas. Såsom länsstyrelsen framhållit i sitt yttrande den 1 mars 1945 kan statsbidrag till fraktlindring icke gärna komma i fråga. Rabattsystem torde erfordra en vidlyftig organisation, som icke står i rimlig proportion till resultatet.

I stället bör enligt länsstyrelsens mening undersökas om hjälpåtgärden lämpligen kan kombineras med skolbarnsbespisningen möjligen på det sätt att särskilt tilläggsbidrag till anordnande av skolmåltider beviljas vissa skoldistrikt i övre Norrland med villkor att frukt ingår till viss myckenhet i måltiderna.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som vid sitt utlåtande fogat inhämtade yttranden från ett antal kommuner i länet, har för egen del anfört följande.

De av riksdagen för tidigare år beviljade anslagen hava i anslutning till meddelade direktiv disponerats så, att anslaget av länsstyrelsen fördelats mellan kommunerna inom länets lappmark, varefter vederbörande kommunala myndighet fördelat det anvisade beloppet mellan barnrika familjer inom kommunen. Som regel har detta skett på sådant sätt att den kommunala myndigheten utdelat anvisningar å mindre belopp, varierande med hänsyn till den bidragsbeviljade familjens förhållanden, för inköp av frukt.

Länsstyrelsen har över de nu föreliggande motionerna inhämtat yttranden från kommunalnämnderna i de kommuner, som erhållit del av anslagen. Yttranden från Malå, Lycksele, Stensele, Dorotea och Örträsk kommuner hava inkommit och bifogas. De övriga kommunerna hava hittills icke avgivit begärt yttrande.

I allmänhet har man i de avgivna yttrandena vitsordat nyttan och behovet av de hittills beviljade anslagen. Inom några kommuner ställer man sig dock, såsom av yttrandena framgår, mera reserverad. Från Dorotea kommunalnämnd avgivet yttrande utmynnar i ett avstyrkande av anslaget.

Länsstyrelsen hyser för sin del betänkligheter emot ett fortsättande av denna anslagsverksamhet. Dels innebär en tilldelning efter hittills tillämpade grunder av smärre belopp efter behovsprövning att verksamheten får en karaktär av fattigvårdsunderstöd, som i längden motverkar det goda syftet, och varigenom man kan riskera att göra frukten impopulär. På denna väg kan man icke vinna det eftersträfvade resultatet att hos befolkningen i gemen väcka insikten om nyttan av frukt såsom mera allmänt förekommande livsmedel. Icke heller kan sägas att de små belopp, som det för varje familj kan bli fråga om inom det ifrågavarande anslagets ram, hava någon egentlig ekonomisk betydelse ens för familjer med mera begränsade möjligheter. Härutinnan må särskilt åberopas att barnfamiljerna genom de allmänna barnbidragen måste anses hava fått helt andra förutsättningar än förut att var för sig sörja för en näringsrik kost.

Därjämte må erinras att skolbarnsbespisningen numera öppnat en utväg att tillgodose det uppväxande släktets näringsbehov på ett sätt och i en omfattning, som tidigare icke varit tänkbar.

I belysning härav förefaller det anslag, som genom de föreliggande motionerna begäres, vara tämligen betydelselöst och innebära ett bortplottande av medel till ingen eller ringa nytta. Med detta uttalande avser länsstyrelsen ingalunda att bestrida nyttan av att billig frukt skall stå till befolkningens förfogande såsom ett välbehöfligt och allmänt eftersträvat tillskott i kosthållet. Tvärtom bör allt göras som avser att uppnå ett sådant resultat. Men detta kan icke, såvitt länsstyrelsen kan finna, möjliggöras eller underlättas med det begärda anslaget för utdelning i hittills tillämpad form. I stället bör man inrikta sig på ett mera allmänt förbilligande av priserna på frukt och på en intensifierad propaganda för ökad fruktkonsumtion.

Länsstyrelsen har avslutningsvis uttalat, att länsstyrelsen med allt erkännande av det goda syftet med de föreliggande motionerna på anförda skäl anser sig icke kunna förorda bifall till desamma.

Utskottet. I utlåtanden i förevarande ämne vid såväl 1945 som 1946 och 1947 års riksdagar har utskottet uttalat tvekan, huruvida medgivande till

fraktlindring för frukt innebure den lämpligaste åtgärden för att få till stånd en ökad konsumtion av frukt i Norrbottens och Västerbottens län. I belysning av länsstyrelsernas i det föregående återgivna utlåtanden framstår denna tvekan såsom ytterligt befogad. Med hänsyn till den i ärendet nu föreliggande utredningen finner utskottet, att en i och för sig önskvärd ökning av fruktkonsumtionen inom de berörda områdena bör främjas i annan ordning än de förevarande motionerna förutsätta.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 47 och II: 71 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJALLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 51.
